

FINANSAL BİLGİ SİSTEMİNDE BİLGİNİN ROLÜ

ROLE OF INFORMATION IN FINANCIAL INFORMATION SYSTEMS

Selim Yüksel PAZARÇEVİREN*

Gencay KARAKAYA**

Mehmet İLDEM***

ÖZ

Gelişen ve değişen iktisadi şartlar, işletmeleri daha yoğun ve sert bir rekabet ortamı ile baş başa bırakmaktadır. Söz konusu rekabet şartları günden güne artarak devam etmektedir. Bu noktada en büyük rekabet avantajı, doğru kararlar alma ve uygulama ile mümkün olabilmektedir. Karar vericilerin doğru ve tutarlı kararlar verebilmesi için elinde doğru bilginin bulunması gerekmektedir. Doğru bilgiye ulaşılabilmesi anlık bir durum değildir. Doğru bilgi tedariği için bir süreç gerekmektedir. İşletmelerde, karar mekanizmasının işlemesi ve sonuçlanması da en önemli bilgi kaynağı da finansal bilgi sistemidir. Bu çalışmamızda bilginin elde edilmiş süreci geniş bir şekilde anlatılmaya çalışılmış, daha sonra genel olarak bilgi sistemi kavramı üzerinde durulmuştur. Son olarak da finansal bilgi sistemi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Veri, Bilgi, Bilgi Sistemleri, Finansal Bilgi Sistemleri

Jel Kodları: D8, G14, F36

ABSTRACT

Due to developing and ever changing economic conditions, businesses face an intenser and tougher competition environment. These new competition rules have been increasing day by day. At this point, the biggest competition advantage arises with taking right decision and implementing these decisions. To take the right and coherent decisions, decision-makers need right information. Reaching right information is not a spontaneous action. Acquiring right information is a process. The most important source of information for decision mechanisms and results are financial information systems. This study, first, explores the process of acquiring information comprehensively, then it concentrates on the concept of information system. Finally, it provides some insight into financial information systems.

Keywords: Data, information, information systems, financial information systems

JEL Codes: D8, G14, F36

* Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, Muhasebe ve Denetim Bölümü

** Araş. Gör., İstanbul Ticaret Üniversitesi, Uluslararası Ticaret Bölümü

*** İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, SMMM, Bağımsız Denetçi

1- GİRİŞ

Sistem kavramı muhtevası gereği çok taraflı sonuçlar doğurabilir. Özel olarak ekonomik sistemin temel taşı niteliğinde olan işletmelerin, faaliyetlerine ilişkin sonuçlar yani bilgiler işletme ile ilgili tüm taraflara doğru şekilde aktarılmalıdır. Bu sayede ekonomik sistem dâhilinde etkili ve verimli bir bilgi akışı imkânı oluşabilir. Ekonomik sistemin gerek duyduğu söz konusu bilgi akışı, büyük ölçüde işletmelerin muhasebe faaliyetleri neticesinde ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik sistem içerisinde çeşitli raporlar, tablolar şeklinde sunulacak bu bilgiler sanıldığı kadar kolay elde edilmemektedir. Veri kavramı tam bu noktada; bilgilerin oluşabilmesi için kullanılan ve çoğu zaman tek başlarına bir kıymeti olmayan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada karşımıza çıkacak temel sorunsal da söz konusu verilerin bilgisel içerik ve yeterliliğinin tespiti şeklindedir. Yani “gerekli bilgiye ulaşma yolunda eldeki veriler yeterli ve doğru olacak mıdır?” sorusuna müspet cevap alabileceğimiz verileri bulmak ve bu yolla bilgiye ulaşmak gerekmektedir.

2- GENEL ANLAMDA VERİ ve BİLGİ KAVRAMLARI

2.1- Veri Kavramı

Veri; en temel ifadeyle işletme dâhilinde gerçekleşen olayları temsil eden, ihtiyaçlara göre değişmekle birlikte bazen anlamlı bazen de anlamsız olan ham, işlenmemiş unsurlardır. Bu haliyle diyebiliriz ki veri; işletme içerisinde gerçekleşen ve belirli şartlar oluştuğunda değer kazanan, bilgiye ulaşma sürecinde faydalanabileceğimiz tüm değerlerdir. Yani veriler tek başlarına bilgi elde etme amaçlı kullanılan ve sınırlı niteliklere sahip kümelerdir. Bu kümeye her türlü faaliyet neticesinde oluşmuş olayları, durumları ve fikirleri dâhil edebilmek mümkündür. Bu haliyle veri kavramının çerçevesini belirli kısıtlar ile tespit mümkün olmamaktadır. Bu özelliği sayesinde veri kavramı esnek bir yapıya sahiptir denilebilir.

Söz konusu tanımlardan da anlaşılacağı üzere veri kavramına salt, kendi formatı ile bir değer atfetmek mümkün olmamaktadır. Veri setlerinin bir araya gelerek oluşturduğu anlamlı raporlar ya da bilgiler, özel olarak işletmelerin genel olarak tüm ekonomik sistemlerin faydalanabileceği bir hal almaktadır. Veri kümeleri, belirli düzenler ile belirli ilişkiler ile anlam kazanabilmektedir. Bu işlem gerçekleşmediği sürece veriler bilgiye ulaşma noktasında bir kıymet kazanamayacaklardır. Somut örnek vermek gerekirse; “Veri, Bilgi, İşlem” kelimeleri tek başlarına bir anlam taşımayan veriler iken; “Bilgi işlenmiş verilerdir.” ifadesi artık anlam kazanmış ve bir bilgi haline gelmiştir. Ekonomik sistemlerin ihtiyaç duyduğu da bu bilgidir zaten.

Tam bu noktada değinilmesi gereken bir kavram vardır ki o da enformasyon kavramıdır. Veri setlerinin/kümelerinin anlamlı hale gelmiş, belli bağımsız değişkenler ile ilişkisi oluşturularak bir çerçeveye oturtulduğu seviyeye enformasyon diyebiliriz. Bu haliyle diyebiliriz ki verilerin anlamlı bir hal kazandığı enformasyon safhası ile bilgiye ulaşabilme hedefi daha anlamlı ve makul seviyeye ulaşmış olacaktır. Enformasyon ham veri ile net bilgi arasında yer alan ve bir yönüyle bilgi oluşturmaya daha yakın olan bir ara safhadır. Enformasyon safhasına ulaşabilen veriler bu andan itibaren insan unsuru ile buluşmaya başlamaktadır. Enformasyonun, bilgiye dönüşme işlemi insanların onu algılaması, tanıması, özümsemesi ve sonuç çıkarmasıyla mümkün olabilecektir.

Bu noktaya kadar anlattıklarımızı özetlememiz gerekirse;

Tek başına bir kıymet taşımayan, ham değerler olan veriler, ilk önce enformasyon safhası içerisinde anlamlı ve ilişkili ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bu noktada bilgiye ulaşabilme yönünde veriler

arası tasnif işlemi belirli oranlarda gerçekleşmiş olacaktır. Enformasyon süreci sonunda bireyler, insanlar tarafından algılanabilen, özümselebilen ve tanımlanabilen unsurlar bilgiye dönüşebilecektir. Yani hayatın her alanında giderek artan veri kümeleri ile birlikte, ilgili kişilerce enformasyon süreci ve peşinden de bilgiye ulaşma süreçleri işlemektedir. Ancak giderek artan veri setlerini, bilgiye ulaşma yönünde gerekli ve doğru bilgiye ulaşma noktasında problemlere sebep olmaktadır. Bilgi ile sözü edilen verinin, işlenerek karar verici için anlamlı ve kullanışlı hale gelmesidir.¹

Nitel ve nicel veriler arasından gerekli ve yararlı bilgiye ulaşabilme sorunu günümüzde daha sık-karşımıza çıkmaktadır. Konumuzla doğrudan ilgili olmaması nedeniyle sadece ismini zikredeceğimiz veri madenciliği kavramı çeşitli seviyelerde araştırılmaya devam edilmektedir.

Sonuç olarak bilgiye ulaşma noktasında karşımıza belli bir süreç çıkmaktadır. Verilerin elde edilmesi ile başlayan ve çeşitli işlemlerden geçen bu süreç nihayetinde bilgiye ulaşabilmekteyiz. İlgili sürece ait işlemleri detaylı olarak anlatmanın çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi bakımından faydalı olacağı kanaatindeyiz.

2.1.1- Verinin Bilgiye Dönüşme Evreleri

Ham unsurlar olarak ifade edilen verinin anlamlı sonuca dönüşebilmesi için bir dönüşüm (veri işleme) sürecinden geçirilmesi gerekmektedir.² Verilerin bilgiye ulaşması için çeşitli evrelere maruz kalması, söz konusu sürecin çok kolay ve hızlı işlemediğini göstermektedir. Genel kabul görmüş-bilgiye dönüşme evrelerinden bahsetmenin mümkün olmamasıyla birlikte, verilerin bilgiye erişme safhalarını genel olarak şu şekilde sıralayabiliriz;

- 1- Verilerin çeşitli kaynaklardan elde edilmesi yani toplanması,
- 2- Verilerin tasnifi ya da sınıflandırılması, (en genel ifadeyle gereksiz verilerin elenmesi)
- 3- Verilerin sunulacağı makamanın ihtiyacına göre özetlenmesi ya da kısıtlanması,
- 4- Verilerin ileriki dönemlerde olası ihtiyaç durumlarında tekrar kullanılması için saklanması,
- 5- Verilerin doğru kişilere, doğru zamanda, doğru seviyede sunulması, kısaca iletilmesi.

Tüm bu evreler verilerin bilgiye ulaşma yolundaki basamakları ifade etmektedir. Söz konusu evrelerin kalitesi, doğrudan elde edilecek bilginin kalitesine etki etmektedir.

2.1.1.1- Verilerin Toplanması

Verilerden bilgiye ulaşma evresinde ilk yapılması gereken işlem, verilerin toplanmasıdır. Bu işlemi genel olarak bir araştırma evresi olarak da değerlendirebiliriz. Bu evrede verilerin toplanılması esnasında, verilerin kaliteli olması, ilgili olması gibi kaygılar taşınmaz. Çünkü silsilenin diğer evrelerinde kalitesiz, ilgisiz veriler elemeye tabi tutulacaktır. Bu anlamda bu kaygılar ile yapılacak bir veri toplama işlemi çerçeveyi daraltabilir. Belki de bilgiye ulaşma yolunda gerekli olacak veriler araştırma haricinde kalabilir.

Veri toplama işlemi çok farklı şekiller ve çeşitlerde yapılabilir. Söz konusu veriler bizzat araştırmacı tarafından elde edilebileceği gibi, daha önceden yapılmış araştırmalardan faydalanma şeklinde de gerçekleşebilir.

¹ Uma G. Gupta, Management Information System: A Managerial Perspective, West Publishing Co., 1996, s. 12

² Ayşe Pamukçu, Muhasebede Bilgisayar Destekli Denetim Düzeni, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2004, s.3

2.1.1.2- Verilerin Sınıflandırılması

Verilerin sınıflandırılmasındaki temel gaye, verilerin anlaşılmasını kolaylaştırmaktır. Bu kolaylık gereksiz verilerin elenmesi ya da verilerin kendi aralarında anlamlı şekilde tasnif edilmesi şeklinde yapılabilir. Bu yollarla yapılacak sınıflandırmalar neticesinde, veriler üzerinde çalışma ve daha doğru bilgi edinme imkânı doğacaktır. Bilgiye ulaşabilme yönünde faydalı olabilecek veriler bu evrenin sonunda elde kalacak verilerdir. Ulaşılması hedeflenen bilgiyi oluşturacak veriler bu evre ile elde edilebilir. Yani en genel ifadeyle, verilerin anlam kazandığı evre, sınıflandırma evresidir.

2.1.1.3- Verilerin Kısıtlanması (Özetlenmesi)

Sınıflandırma işlemi ile anlam kazanan veriler, bu evre ile bilgiye ulaşabilme konusunda genel bir çerçeveye girer. Yani verilerin karar vericiler elinde bilgiye ulaşabilmesi için özetlenmesidir ifade edilmektedir. Bu evrede yapılacak işlem tamamen ihtiyaç duyulan bilgiye bağlı olarak değişmektedir. Yani kendi aralarında belirli bir sistematığe göre sınıflandırılan veriler, söz konusu bilgi ihtiyacına göre tekrar bir değerlendirmeye alınabilir. Bu değerlendirme, verilerin sınıflandırma üzerinden bir kez daha özetlenmesi şeklindedir.

2.1.1.4- Verilerin Saklanması

Toplanan ve belirli işlemler sonucunda sınıflandırılan, özetlenen verilerin saklanması hususu da bilgiye ulaşma sürecinde büyük önem arz etmektedir. Çünkü söz konusu verilerin, olası bilgi ihtiyaçlarında tekrar değerlendirilmesi için saklanması gerekmektedir.

Verilerin saklanması yani muhafazasında önemli olan, söz konusu verilere ihtiyaç duyulduğunda hızlıca ulaşılabilmesi ve amacına uygun şekilde saklanmasıdır. Ancak değişen ihtiyaçlara mukabil gelişen teknolojiler, veri saklama işlemi dosyalardan almış ve daha teknolojik yapılara teslim etmiştir. Klasik dosya muhafazası şeklinde gerçekleştirilen saklama işlemleri, artık yerlerini daha büyük verilerin saklanabileceği veri tabanlarına bırakmıştır. Çalışmanın ileriki bölümlerinde de bahsedileceği üzere artık bu noktada bu veri tabanlarının yönetimleri de elzem hale gelmiştir. Veri tabanlarının daha karmaşık yapılar halinde bir araya getirilmesi neticesinde de veri ambarları oluşmuştur.

2.1.1.5- Verilerin İletilmesi

Verilerin bilgiye dönüşüm evrelerinden sonuncusu; verilerin doğru zamanda, doğru kişiye, doğru yerde iletilmesidir. Verilerin iletileceği birim, bilgiye ulaşabilme noktasında yetkili kişiler olacaktır. Yani veriler bu kişi ya da kişilerce bilgiye dönüştürülecektir. Bu anlamda ilgili verileri, ilgili kişiye nakletmek, zamanında ve doğru bilgi oluşturabilme yolunda büyük önem arz etmektedir.

2.2- Bilgi Kavramı ve Nitelikleri

Bilgi kavramı Latince “informatio” kökünden olup, biçim verme eylemi olarak tanımlanmaktadır.³

Bilgi ihtiyacının dönemden döneme, kişiden kişiye değişebileceği anlayışı; bilgiye ulaşma süreçlerini çeşitlendirmekte ve geliştirmektedir. Bilimin iki asli unsuru ve aynı zamanda kaynağı ihtiyaçlar ve meraktır. Bu anlamda elde edilecek bilgi bir ihtiyaç halini almış ise, gerekli süreç/süreçler neticesinde

³ Hayri Ülgen, İşletme Yönetiminde Bilgisayarlar, İ.Ü İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul, 1990, s.4

elde edilebilir. Yani bilgi aslında içimizde var olan ancak karşımıza çıkarabildiğimiz zaman tanıyabileceğimiz kavramlardır. Daha iyi anlaşılması bakımından diyebiliriz ki; “İlim, maluma tabidir”. Yani bizim bilgi olarak edindiğimiz ya da ulaşmaya çalıştıklarımız, aslında var olan ancak gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen şeylerdir. Bu anlamda bilgi var olan ancak işlenmeyi bekleyen bir değerdir. Çünkü bilgi; kişisel ve işletme kararlarının temelini oluşturmaktadır.⁴

2.2.1- Bilginin Nitelikleri

Bilgi kavramı başlığı altında kısaca izah etmeye çalıştığımız üzere bilgi; kendine özgü yapısı ve kaynakları ile başlı başına bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç sonunda elde edilecek bilgi ya da bilgilerin de kendine özgü nitelikleri olması kaçınılmazdır. Diğer bir hususta söz konusu bilgilerin faydalı olabilmesi için gerekli bazı özellikleri taşıması gerçektir. Tam bu noktada bilginin nitelikleri kavramı karşımıza çıkmaktadır.

- *Bilgiye Yaklaşılabilme (Ulaşılabilme)*

Bilgiye ulaşılabilmesi ya da erişilebilmesi kavramı iki farklı açıdan ele alınmalıdır. Bunlardan birincisi bilgiye zamanında ulaşılabilmesidir. Karar vericilerin hizmetine sunulacak bilgi, zamanında ulaşılabilmesi ölçüsünde değerlidir. Yani gerekli bilgiye zamanında ulaşılabilmesi durumunda, bilgiden istifade edilebilmesi mümkün olmamaktadır. Bu durumlarda karar vericilerin, etkin ve verimli bir karara ulaşabilmesi olanağı zayıflamaktadır. Teknolojik gelişmeler artık bu zorluğu nispeten ortadan kaldırmaktadır. Ancak bu konu yine de dikkat edilmesi ve üzerinde durulması gereken bir konudur. İkinci durum ise, bilgiye sadece gerekli ve yetkili kişilerin ulaşabilmesidir. Yani söz konusu bilgiye sadece yetkili kişiler ulaşmalı, bilgiye sadece ihtiyaç duyulduğu zamanlarda genel bir ulaşım imkânı tanınmalıdır. Bazı işletmelerde bilgiye herkesin ulaşabilmesi, işletmenin varlığını tehlikeye düşürebileceği için bilgiye erişim ile bilginin güvenilirliği çok iyi dengelenmelidir.

Örnekleme gerekirse; herhangi bir işletmenin mali durumunu yansıtan önemli raporlardan biri söz konusu işletmeye ait bilançodur. Bilanço, işletmeye ait birçok verinin işlenmesi sonucu ortaya çıkan, her ilgili verinin değişmesiyle sürekli güncellenen işletmeye ait mali bilgiler bütünüdür. İşletme ilgilileri, istedikleri anda işletmeye ait bilanço bilgisine yetkileri ölçüsünde ulaşabilmektedir.

- *Kapsamlılık*

Elde edilen bilginin etkin ve verimli kullanılabilmesi adına, söz konusu bilginin kapsamının ihtiyaçları karşılayabilecek seviyede olması zorunludur. Kapsamı ve içeriği eksik olan bilgiyle karar verilmeye çalışılırsa, sonuçlar da belli ölçülerde eksik kalacaktır. Bu eksiklikler bazı zamanlar tecrübeler ile bazı zamanlar da öngörüler ile ikame edilmeye çalışılacaktır. Bu durumda da verilen kararın doğruluğu öngörülerin ya da varsayımların doğruluğuna bağlı olarak değişecektir. Bilginin kapsamı, ihtiyacın ya da problemin kapsamına uygun ve çözümü için yeterli olmalıdır. Bu durum eksik bilginin önüne geçmeye çalışırken bizleri gereksiz ve faydalı olmayan bir bilgi havuzuyla da baş başa bırakmamalıdır. Bilginin kapsamının boyutları ne kadar gerçeğe yakın tespit edilirse eksik ya da gereksiz bilgiden de o derece uzaklaşmış olacaktır.

İşletmenin satmış olduğu ürünlere ilişkin olarak hazırlanan “satışların maliyeti tablosu” işletmenin ürün maliyet durumunu gösteren önemli bilgileri içermektedir. Bu tablonun içerisinde yer alan

⁴ Yusuf Cahit Çukacı, Ekonomik Değer Olarak Bilginin Muhasebe, İşletmeler ve Genel Ekonomi Açısından Değerlendirilmesi, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2005, s.11

tüm bilgiler işletmede üretilen ürünlere ilişkin maliyet bilgilerinden oluşmaktadır. Tablo içerisinde, bu bilgiler dışındaki işletmeye ait diğer bilgilere yer verilmemektedir.

- Doğruluk/Doğrulanabilirlik

Bilginin doğru ya da doğrulanabilir olması, bilginin nitelikleri bakımından en temel unsurlardan birisidir. Çünkü belirli karar zincirleri ile devam etmesini istediğimiz süreçlerin hepsinde doğru karara ulaşabilmenin çıkış yolu doğru bilgiyi kullanmaktır. Çünkü bilginin doğruluk yüzdesine göre bilginin değeri belirlenir.⁵

Mutlak doğru bilgiye ulaşmanın zorluğu göz önüne alındığında, karar vericilerin razı olması gereken bilgi düzeyi, hatadan azami seviyede arındırılmış ve büyük ölçüde doğrulanabilir bilgidir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken diğer konu, doğru bilgiye ulaşma sürecinde doğru verilerin kullanılıp kullanılmadığının ve verilerin bilgiye ulaşma evrelerinde gerekli hassasiyetin gösterilip gösterilmediği noktasındadır. Devam etmesi arzulan tüm süreçlerde olduğu gibi, bilgiyi elde etme sürecinde de asıl temel nokta insan unsurudur. Çünküverinin henüz ilk elde edilmesinden, gerekli evreler sonunda bilgiye ulaşılmasına ve karar verme süreçlerine kadar sistemin merkezinde insan vardır. İnsan,doğru bilgiyi ancak doğru aracı kullandığında bulmaktadır ve doğru bilgi ile doğru kararı alabilmek yetisi kişi ile yakından ilişkilidir.⁶

İşletmenin belirli bir dönemine ilişkin olarak hazırlanan mali raporlar, yetkili bağımsız denetçiler tarafından denetlenmektedir. Bu denetimlerde işletme yönetimi tarafından hazırlanan mali tabloların doğru hazırlanıp hazırlanmadığı bağımsız denetçiler tarafından işletmeye ait aynı mali nitelikteki verilerin yeniden hesaplanması sonucunda ortaya konmaktadır.

- Uygunluk/İlgililik

Bilgi şayet işlenen konu ile ilgili ise ve karar vericilere bu hali ileyardımcı olabiliyor ise iyi bilgidir denilebilir. Konu ile alakalı olmayan bilgiler ile harcanacak zaman gereksiz işlem maliyetine neden olacaktır. Yani karar verme sürecinde faydalanacağımız uygun bilgi, nihayetinde elde edeceğimiz kararın doğru ve faydalı olmasına olanak sağlayacaktır. Bundan sonra ki süreçlerde de kullanılacak doğru bilgi, kararların gelişmesine imkân verecektir.

Bilginin fazlalığı bizi doğru karar almaya yönlendirmeyebilir. Bu noktada önemli olan durum, bilginin uygun ve konu ile ilgili olmasıdır. Bilgi kararı iyileştirme ve geliştirme özelliğine sahip ise ilgilidir.⁷

İşletmede üretilen ürünlerin her birine ilişkin direkt maliyet bilgisine ulaşabilmek için söz konusu ürüne ait ayrıntılı üretim reçetesine, malzeme ve işçilik bilgilerine ihtiyaç duyulur. Bu bilgiler dışındaki diğer işletme mali veri ve bilgileri amaca ulaştırmada yetersiz kalır.

- Güncellik

Karar alma süreçlerinde girdi olarak kullanılacak en temel unsurun bilgi olduğunu söylemiştik. Bu bilginin diğer bir önemli niteliği ise güncel olmasıdır. Yani her karar alma sürecinde kullanılacak bilginin yeni, özgün ve ihtiyaca uygun olması gerektiğidir. Çünkü karar alma ihtiyaçları değişeceği için bu ihtiyaçlar da güncel bilgiler ile desteklenmelidir.

Güncel bilgiye ulaşabilmenin en temel noktası, verilerden bilgiye ulaşma evresinde güncel verilerin kullanılmasıdır. Güncel bilgileri ancak güncel verileri kullanarak elde edebiliriz.

⁵ T. Kaya Bensghir, Bilgi Teknolojileri Ve Örgütsel Değişim, Todaie Yayınları, Ankara, 1996, s.16

⁶ <http://www.baskent.edu.tr/~tkaracay/agora/dusunce/bilgi.html>, Erişim Tarihi: 15.06.2006).

⁷ Gökçen, a.g.e. sf. 15

Üretim yapan işletmelerde girdilerin maliyeti son derece önemli olup her yeni malzeme alımında ve üretime malzeme gönderilmesi sırasında değişmektedir. Bu maliyet bilgisinin, işletmede söz konusu ilgili ürünün satış fiyatını belirlediğinden sürekli olarak güncel takip edilmesi gerekmektedir.

- Anlaşılabilirlik

Bilginin anlaşılabilir olması en genel ifadeyle, açık ve net olması demektir. Bazı bilgiler gereksiz şekilde kapsamlı olabilmektedir. Bu da bilginin anlaşılabilirliğini zorlaştırmaktadır. Gereksiz ayrıntı ve kapsam, karar vericilere bilgi yığınları ile uğraşma ve sonuçta eksik ya da yanlış karar verilmesine sebep olacaktır. Bilginin bu niteliğini en öz ifadeyle, bilginin etkin ve verimli olması şeklinde formüle edebiliriz. Çünkü karar vericilere sunulacak bilgi; açık, net, sade ve gereksiz ayrıntılardan arındırılmış olmalıdır. Bunun için de söz konusu bilgi yığını; özetleme ya da tasnif ederek, net ve sade bilgiye ulaşılabilir.

İşletmenin önemli sabit maliyetleri arasında yer alan “amortisman giderleri” maliyet kaleminin her bir amortisman tabi sabit kıymet bazında ve işletme amortisman politikasına uygun olarak seçilen faydalı kullanım ömrü detayında raporlanması işletmenin daha isabetli maliyet dağıtımını yapmasına olanak sağlamaktadır.

- Ekonomiklik

Bilgiyi en genel ifadeyle karar alma süreçlerinde kullandığımızı kabul ettiğimizde, bilginin ekonomik olması; karar alma süreci sonucunda ortaya çıkaracağı değer, söz konusu bilgiyi elde ederken katlandığımız maliyetlerden yüksek olması şeklinde ifade edebiliriz. Bu hali ile denebilir ki, bilginin oluşturacağı katma değer, maliyetinin üzerine çıkmalıdır ki bilgi faydalı olsun. Elde edilen faydadan daha pahalıya mal olan bilgi ekonomik değildir.⁸Burada önemli olan diğer husus da bilgi elde edilirken katlanılacak maliyetin doğru hesaplanabilmesidir.

İşletmede mali bilgileri ortaya çıkaran ve sunan departmanlardan biri muhasebe departmanlarıdır. Bu departmanda istihdam edilen çalışanların personel ücret maliyetini zamanda bilginin elde edilmesi maliyetidir. Öte yandan bu departman tarafından sunulan bilgilerin ortaya çıkaracağı muhtemel olumsuzluklar da söz konusu bilginin maliyeti içerisinde değerlendirilmektedir.

3- BİLGİ SİSTEMİ

Bilgi sistemi, verileri toplayan, dönüştüren ve dağıtan donanım, yazılım, insan kaynakları, iletişim ağları ve veri kaynaklarının düzenlenmiş bir bütünüdür.⁹İşletme bünyesinde bilgi sistemlerinin varlığı ve etkin ve verimli bir şekilde yürürlükte olması, işletmenin hedeflerini beklenen ölçüde ulaşabilmesini sağlamaktadır. İşletmeler bilgi sistemlerini, küresel rekabet ortamında başarıya ulaşmak için kullanma eğilimindedirler. Bilgiyi toplamaya, işlemeye saklamaya ve dağıtmaya hizmet eden bilgi sistemleri, işletme yönetiminin en önemli araçlarındadır.¹⁰

Bilgi sistemleri, her işletmede yürütülen faaliyet temelinde güvenilir verileri işleyerek tarafsız bilgilerin elde edilmesi, bilgilerden hareket edilerek işletme yönetiminin karar alması, alınan kararların uygulanmasında koordinasyonu ve nihai olarak işletme faaliyetlerinin bir bütünlük içerisinde kontrolünü sağlamaktadır.

⁸ <http://www.baskent.edu.tr/~tkaracay/agora/dusunce/bilgi.html>, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2006

⁹ James O'Brien, Management Information Systems, Third Edition, IrwinMcGraw-Hill, United States Of America, 1996, s.16

¹⁰ Halime İnceler Sarıhan, Teknoloji Yönetimi, Desnet Yayınları, İstanbul, 1998, s.160

Bilgi sistem türlerini aşağıdaki gibi listelemek mümkündür:¹¹

- Ticari İşlem Sistemleri (Ticari işlem sistemleri, günlük işletme olaylarının kayıtlarının izlenmesini sağlamaktadır)
- Ofis Otomasyon Sistemleri (Ofis otomasyon sistemleri; bir ofiste rutin görevlerin birçoğunun bilgisayar kullanılarak otomatik olarak yerine getirilmesini sağlamaktadır)
- Yönetim Bilgi Sistemleri; Bu sistemler bazen yönetim rapor sistemleri olarak da adlandırılmaktadır. İşletmelerde bilgi sistemlerinin temel omurgasını oluşturmaktadır. Bir örgütün yönetiminde kullanılan bilgilerin doğru olarak işlenmesini ve doğru olarak zamanında gerekli yerlere iletilmesini sağlayan bir sistemdir. Geleneksel olarak bütün işletmelerin bilgi sistemleri, yönetim bilgi sistemleri olarak adlandırılmaktadır.
- Karar Destek Sistemleri (Karar Destek Sistemleri stratejik ve rutin olmayan kararlarda kullanılan bilgilerin elde edilmesinde bilgisayarlar ile karar vericiler arasında karşılıklı etkileşime müsaade eden bilgisayar araçlarından oluşan bir bütündür.)
- Üst Yönetim Bilgi Sistemleri (Üst yönetim bilgi sistemi, yöneticilere işletme hakkında yüksek düzeyde stratejik bilgiye erişimi kolaylaştıran bilgisayar temelli bilgi sistemidir. Üst yönetim bilgi sistemi stratejik planlama seviyesindeki yöneticiler için özel olarak tasarlanmış bir sistemdir.)
- Uzman Sistemler (Uzman sistemler, karar alma sürecinin bir kısmını, bazı durumlarda ise tamamını otomatik hale getirdikleri için otomatikleştirilmiş karar destek sistemlerine çok benzetilmektedirler.)
- Fonksiyonel Bilgi Sistemleri

Fonksiyonel Bilgi Sistemleri, kendi içinde; Üretim Bilgi Sistemi, Pazarlama Bilgi Sistemi, İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi ve Muhasebe-Finans Bilgi Sistemi ve Diğer Bilgi Sistemleri olmak üzere beş alt gruba ayrılabilir. ¹² Bu sistemlerin her biri çeşitli alt sistemlere de ayrılabilir.

Bilgi sistemi kısaca; planlama, kontrol, koordinasyon, ölçme ve karar verme için bilgi toplama, saklama ve paylaşma amacıyla birlikte çalışan ve birbiriyle ilişkili unsurlar topluluğudur. Tümleşik bilgi sistemi olan yönetim bilgi sistemleri ise, bir işletmenin muhasebeden insan kaynaklarına kadar tüm fonksiyonlarını birbirleriyle ilişkilendiren ve fonksiyonlar arasında bilgi alışverişini sağlayan sistemlerdir. ¹³

İşletmecilik uygulamaları ve yönetim anlayışını etkileyen küresel rekabet, teknolojik yenilikler, ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler Yönetim Bilgi Sistemi içerisinde Muhasebe Bilgi Sistemi'nin ve bu iki bilgi sistemi arasında bütünleşmenin öneminin artmasına neden olmaktadır.

Bilgi sistemleri önceleri sadece işletme içi bilgi akışını sağlamak amacıyla kullanılmakta iken rekabetin artması ve özellikle de teknolojik gelişmelerin de etkisiyle hem işletme içi hem de işletme dışından olan bilgi akışını yürütme amacına yönelik olarak tasarlanmakta ve kullanılmaktadır. ¹⁴

¹¹ James Hicks, Management Information Systems, West Publishing Company, Minneapolis, 1993, s.5

¹² Robert G. and Joel E. Ross Murdrick, InformationsSystems for Modern Management, Engewood Cliffs, N.J.Prentice Hall Inc, 1971, s.176

¹³ Mehmet Ersoy, Finansal Bilgilerin Yönetimi Sürecinde Muhasebe Bilgi Sistemi, Marmara Üniversitesi Bankacılık Sigortacılık Yüksekokulu Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt:3 Sayı:6, 2012, s.19

¹⁴ Aziz Karagül, Bilgi Yönetimi, Kurumsal Kaynak Planlaması ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi Çerçevesinde Muhasebe Eğitimi, XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 2005, s. 75

3.1- Finansal Veri Kavramı ve Finansal Veri Tabanı

Bilgi sistemlerinin etkin ve verimli bir şekilde çalışmalarını sağlayan en önemli unsurlardan biri işletme ile ilgili tüm bilgilerin saklandığı ve işlendiği veri tabanlarıdır. İşletmenin kurumsal hafızasını oluşturacak olan stratejik önemdeki veri tabanının işletmenin tüm ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde tasarlanması, işletmenin ve işletmenin faaliyette bulunduğu sektör yapısına uygun bir şekilde uygulamaya alınması son derece önemlidir. Veri tabanları, işletmenin ihtiyaç duyduğu bilgileri hızlı ve doğru bir şekilde analiz ederek raporlamaktadır.

Stratejik veri tabanları, birbirleriyle ilişkilendirilmiş birçok bilgi sisteminin bir arada ve bütünleşik bir şekilde çalışmasını sağlamaktadır. İşletmelerin yaşamları için bu stratejik önemdeki veri tabanları üzerinde çalışan KKP (Kurumsal Kaynak Planlaması- Enterprise Resource Planning-ERP) sistemleri önemli rol oynamaktadır.

Bir işletmede KKP sisteminden beklenen yararların sağlanabilmesi ve sistemin başarıyla uygulanabilmesi için en uygun KKP yazılımının seçilmesi gerekir. Herhangi bir yazılımın firma için doğru KKP yazılımı olarak nitelendirilebilmesi için, onun birkaç temel özelliğe sahip olması gerekir. Bu özellikler şunlardır:¹⁵

(i) Esneklik: Bir KKP sistemi bir işletmenin değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için esnek olmalıdır.

(ii) Modüler ve Açık Sistem: Bir KKP sistemi bir açık sistem özelliğine sahip olmalıdır. Bu diğer modülleri etkilemeksizin istenildiği zaman herhangi bir modülün eklenebilmesi veya çıkarılabilmesi anlamına gelir.

(iii) Kapsamlılık: Çeşitli organizasyonel fonksiyonları destekleyebilmeli ve işletme organizasyonlarının geniş bir alanı için uygun olmalıdır.

(iv) Şirket Sınırlarını Aşma: KKP sistemi organizasyonun diğer birimleri ile on-line bağlantı kurabilmek için organizasyonel sınırlar ile sınırlandırılmamalıdır

(v) En İyi İşletme Uygulamaları: Bir KKP sistemi dünya çapında uygulanabilen tüm en iyi işletme süreçlerini toplamış olmalıdır.

(vi) Gerçeğin Simülasyonu: KKP sistemi işletme süreçlerinin simülasyonunu mümkün kılmalıdır.

Veritabanı yönetim sistemleri, bir işletmeyi yönetmek için gerekli olan taktiksel ve stratejik kararları vermek için kullanılan muhasebe bilgisinin kullanımını ve değerini artırma potansiyeline sahiptir.¹⁶

İşletmelerin tüm departman ve fonksiyonlarını bir bilgisayar sisteminde tümleşik hale getiren KKP yazılımları geliştirilmiştir. KKP sistemleri ile farklı departmanlar, tek bir veri tabanında depolanan bilgiyi daha kolay paylaşır ve birbirleriyle daha kolay iletişim kurabilir hale gelmiştir. KKP sistemleri, işletmenin bütün fonksiyonlarını entegre etmek ve eş zamanlı hale getirmek suretiyle farklı bölümlerin özel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. KKP sistemleri ile işletmeler daha çok ve daha iyi bilgiyi daha düşük maliyetle elde edebilmektedirler. Bilişim imkânları ile giderek otomatikleşen iş süreçleri sayesinde elle yürütülen süreçlerde ortadan kaldırılması güç olan hatalar başarılı bir şekilde elimine edilerek etkin bir yönetim anlayışının oluşması sağlanmaktadır.

¹⁵ Raif Parlakkaya ve Ali Erbaşı, Tümüleşik Bilgi Sistemleri ve Muhasebe Bilgi Sistemi, 1. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli, 10-11 Mayıs, 2002, s.675

¹⁶ Vesile Ömürbek, Kurumsal Kaynak Planlamasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü: Gıda Sektöründe Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Isparta, 2003, s.152

3.2- Finansal Bilgi Kavramı ve Finansal Bilgi Sistemi

Finansman, işletmelerin gereksinim duydukları fonların planlanması, sağlanması, yatırılması ve kontrolü olarak tanımlanmaktadır. Finansal bilgi sistemi, işletmenin finansal kaynaklarının bulunması, bu kaynakların işletme varlıklarına yatırılması ve tüm finansal faaliyetlerin denetimini destekleyen bir bilgi sistemidir.¹⁷

Finansal bilgi sisteminden beklenen, kullanıcıların her türlü finansal bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi akışını temin etmesidir. Finansal bilgi sistemi, söz konusu bilgi akışını hazırladığı genel ve özel amaçlı finansal raporlar aracılığıyla yerine getirir. Finansal bilgi, ticaret, sanayi ve hizmet alanlarının tümünde geçerli olan, sayısal değerleri ifade etmede kullanılabilecek en kapsayıcı kavramdır.¹⁸

Finansal bilgi sistemi ile muhasebe bilgi sisteminin, çoğu zaman karıştırılmaktadır. Parasal kaynakların bulunması ve yatırıma yönlendirilmesi kararları, alacakların tahsil edilmesi ve borçların ödenmesi kararları ve benzeri kararlar finansal bilgi sisteminin alanına girmektedir. Muhasebe bilgi sistemi ise, işletme düzeyinde parasal işlemleri ve bu işlemlerin süreç ile sonuçlarını kapsamaktadır.

Finansal bilgi sistemi tek başına işleyen ve diğer faaliyetlerden bütbütün bağımsız bir sistem değildir. Bu sistem, muhasebe, yönetim-organizasyon, iç kontrol, yönetim ile ilgili bilgilerin elde edilmesi ve bilgi sistemleri gibi disiplinlerle ilişkilidir. Finansal bilgi sistemi, üretmiş olduğu niceliksel bilgileri karar vericilere iletir ve kararların doğru, isabetli ve zamanında oluşmasını sağlamaktadır. Finansal bilgi sistemi, genel/finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebeleri de içine almaktadır. Yönetim bilgi sistemlerinin en önemlisi ve en eskisi olan muhasebe bilgi sistemi, aynı zamanda işletmeler tarafından bu güne kadar geliştirilen en iyi ve en geniş uygulama alanı bulabilen bilgi sistemi olma özelliğine de sahiptir.

Finansal bilgi sistemi daha çatı bir sistemi ifade etmesi nedeniyle; finansal ve maliyet muhasebesi, satışlar ve alacaklar, satın alma, borçlar, stok işlemleri, ücret ve işçilikler, maliyetleme ve maliyet kontrolü, gelir ve gider işlemleri, duran varlıklar, sorumluluk muhasebesi, mali analiz ve bütçeleme alt sistemlerinden oluşmaktadır. Finansal sistemde sayılan bu sistemlerinin tamamının bulunması şart değildir. Ancak işletmelerin faaliyet alanları, faaliyet konuları ve farklı değişkenlere göre bu alt sistemler artmakta ya da azalmaktadır. Alt sistemlerin çeşitlenmesinde etkili olan faktör, işletmelerin ihtiyaçlarının boyutudur.

Finansal bilgi sisteminin kapsamı, işletmelerin yapılarına, özelliklerine ve faaliyet konularına göre değişiklikler gösterir. Finansal bilgi sisteminde kullanılan bilgi işlem donanımları ve bunlara bağlı olarak bilgi işlem yöntemleri işletmenin koşullarına göre değişiklikler gösterebilir. Fakat buna rağmen sistemin temel yapısı aynı kalır.¹⁹

Finansal bilgi sisteminin en büyük amacı, bir organizasyonun sınırları dışındaki bireyler ve gruplar için gerekli bilgiyi sağlamaktır.

Finansal bilgi sisteminin başarılı olmasında etkili olabilecek ilkeler şunlardır:²⁰

- **Uygun Maliyet İlkesi:** Uygun maliyetin ölçüsü, sistem için harcanan para ile sistemin işletme-

¹⁷ Mehmet Şahin, Genel İşletme, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1268, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 794, Ünite 15, Eskişehir, 2001, s.300

¹⁸ Mehmet Ersoy, a.g.e., s.9

¹⁹ Fevzi Sürmeli, Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No:15, Eskişehir, 1996, s.29

²⁰ Fevzi Sürmeli, a.g.e., s.58

- ye sağlayacağı ölçülebilir yararın karşılaştırılmasına bağlıdır. Yani, sistemden sağlanan ve ölçülebilen yararların sistem maliyetini karşıladığı veya geçtiği durumlarda sistem için harcanan maliyetin uygunluğundan söz etmek mümkündür.
- **Raporlama İlkesi:** Finansal bilgi sistemi, içe ve dışa yönelik olarak etkin bir raporlama düzeni sağlayacak şekilde geliştirilmelidir. Finansal bilgi sisteminin amacı ilgili yerlere ve kişilere etkin bir şekilde bilgi sağlamaktır. Bu da ancak raporlarla olmaktadır. Çünkü sistemin çıktısı finansal raporlardır.
 - **İnsan Etkeni İlkesi:** Finansal bilgi sisteminin etkinliği, insan etkenine bağlıdır. Buna göre sistem, insan etkeni dikkate alınarak geliştirilmelidir. Finansal bilgi sisteminin çalışmasından insanlar sorumludurlar ve bunlar deneyimleri, beklentileri ve istekleriyle sistemin sosyal yapısını oluşturur. Bu nedenle etkin bir finansal bilgi sistemi, ancak belirli temellere dayalı sağlam bir sosyal yapı ve bu sosyal yapıyı oluşturan kişilerin sistemi benimsemeleriyle mümkündür.
 - **Örgüt Yapısı İlkesi:** Finansal bilgi sistemi, belirli ve açıkça tanımlanmış bir örgüt yapısı içinde işlev görecektir. Etkin bir finansal bilgi sistemi, sistem öğelerinin ve bunlar arasındaki ilişkilerinin iyi tanımlanması ile sağlanacaktır. Görev tanımlamalarının iyi yapılmadığı bir örgüt; karar merkezlerinin, kontrol noktalarının ve çalışma alanlarının doğru olarak saptanmasına olanak vermeyecektir.
 - **Esnek Olma İlkesi:** İşletme dinamik ve açık bir sistemdir. İşletme dinamik bir sistem olmasından dolayı sürekli gelişme içindedir. Açık bir sistem olarak da iç ve dış koşullardan sürekli etkilenir. İşletmenin iç ve dış gelişme ve yeniliklere uyum sağlaması ancak esnek bir sistem olması ile mümkündür. Esnek bir sistem ise yenilikler ve gelişmeler karşısında yeni bastan düzenleme gerektirmeksizin gelişmelere ve yeniliklere yalnızca bir takım eklerle cevap verebilen bir sistemdir.
 - **Açık ve Anlaşılabilir Olma İlkesi:** Finansal bilgi sistemi, sistem içindeki eylemlerin kolaylıkla izlenebilmesi için, açık ve anlaşılabilir bir şekilde geliştirilmesi gerekir. Sistemin açık ve anlaşılabilir olması, sistemin çalışmasından ve etkinliğinden sorumlu olan kişilerin sistemi daha kolay ve çabuk öğrenmelerini sağlar. Bu da kişilerin sistemi daha kolay ve rahat izleyebilmelerini sağlar.
 - **Veri Biriktirme ve Süreçleme İlkesi:** Finansal bilgi sistemi, zamanlı, anlamlı ve ilgili yönetsel bilgi sağlayacak şekilde olmalıdır. Bu ilke, veri veya bilgilerin sistem içindeki 'girdi-süreçleme-çıkı' şeklindeki akışlarıyla ilgilidir. Bu ilkenin sağlanması ancak verilerin sistemdeki ilk kayıtlarına bağlıdır. Bu bakımdan ilk kaydın doğruluk ve ayrıntılık derecesi çok önemlidir. İlk kaydın gerekli ayrıntıda olması daha sonra sistemden çok amaçlı bilgilerin alınmasına imkân sağlar.
- Finansal bilgi sisteminin öğeleri; insan, haberleşme araçları, donanım ve raporlardır.²¹

4- MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

Muhasebe bilgi sistemi (MBS), işletme düzeyinde kullanılan en eski ve yaygın yönetim bilgi sistemlerinin başında gelmektedir. İşletmenin mali yapısına ilişkin bilgilere odaklanır. MBS, işletme süreçlerinin muhasebe yönünü yansıtır. İşletme faaliyetleri ile ilgili finansal ve finansal olmayan verileri

²¹ Fevzi Sürmeli, s.38

toplayan, bu verileri bilgiye dönüştüren ve hem iç hem de dış kullanıcılara üretilen bu bilgileri aktarmayı sağlayan muhasebe bilgi sistemi tarafından yapılır

MBS, işletme yönetimine bilgi sağlayan, işletmenin kaynaklarının oluşumunu gösteren, oluşan bu kaynakların kullanılma biçimini, tüketilen kaynaklar sonucunda meydana gelen varlık ve değer artış veya azalışları ve işletmenin mali açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bu bilgileri ilgili kişi ve kurumlara aktaran bir bilgi sistemidir.²²

MBS, işletme yönetiminin işletme varlıkları üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme faaliyetlerinin kontrolünü sağlamak ve geleceğe dönük olarak işletme faaliyetlerinin planlanması için ihtiyaç duyulan bilgileri üreten ve bir çok alt sistemden meydana gelen bir bilgi sistemleri dizisi olarak da tanımlanabilmektedir.²³

MBS, işletme hakkında karar verecek olan taraflar için, işletmenin ekonomik faaliyetleri ile ilgili verileri toplayan, işleyen, depolayan ve ilgililere sunan bir bilgi sistemidir. MBS, yönetim bilgi sisteminin alt sistemlerinden birini oluşturmakla birlikte, genellikle, işletme içi eylemlerle yani işletmede oluşan nakit akışı ile ilgilidir. Muhasebe bilgi sisteminin amacı, iç ve dış bilgi kullanıcılarına muhasebe bilgisi sağlamasıdır. Bu manada finansal bilgi sisteminin piyasalara yönelik yüzü muhasebe bilgi sistemidir. Çünkü etkin ve verimli işlemlerini arzu ettiğimizi piyasalarda asimetrik bilginin telafisi için gerekli olan raporlar muhasebe bilgi sistemi kaynaklıdır.

En genel anlamıyla MBS, kullanıcılara gerekli bilgiyi sunarken veri toplama, kayıt etme, özetleme, analiz etme ve muhasebeyle ilgili bilgi yönetim tekniklerini kullanarak birbirleriyle ilişkili her türlü bilgiyi kapsayan bir bütündür.

Muhasebe Bilgi Sistemi, kullanım alanları bilgisiyle birlikte aşağıdaki alt sistemlerden oluşmaktadır:²⁴

Muhasebe Bilgi Sistemi	Kullanım Alanları		
	Planlama	Yürütme	Kontrol
Genel Muhasebe Sistemi	X	X	X
Maliyet Muhasebesi Sistemi	X		X
Kârlılık Muhasebesi Sistemi	X	X	X
Sorumluluk Raporları Sistemi	X	X	X
Sermaye Bütçeleme Sistemi	X		X
Nakit Bütçeleme Sistemi	X	X	X

Tablo 1: Bu tablo ufak bazı değişiklikler ve kısaltmalar yapılmak suretiyle şu eserden alınmıştır: ARIKAN Türkan, Sorumluluk Raporları, XII. Türkiye Muhasebe Kongresi 1976 Türkiye’inde Muhasebecinin Sosyal Sorumlulukları, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Yayınlar, No:6, s.14, İstanbul

²² Durmuş Acar ve Nilüfer Tetik, Tekdüzen Hesap Planına Uygun Genel Muhasebe, Gözden Geçirilmiş 2.Baskı, Tuğra Ofset, Isparta, 2000, s.13

²³ Fevzi Sürmeli, a.g.e., s.28

²⁴ Fevzi Sürmeli, a.g.e., s.176

Muhasebe Bilgi Sistemi, işletme düzeyinde aşağıda belirtilen üç önemli işlevi yerine getirmektedir:²⁵

- İşletmede yürütülen faaliyetler ve işlemler ile ilgili verileri toplamakta ve kayıt etmektedir,
- İşletme yönetimine planlama, uygulama ve kontrol faaliyetleri için karar vermede kullanılmak üzere verileri işleyerek bilgiye dönüştürmektedir,
- İşletmenin varlıklarını korumak için gerekli olan doğru ve güvenilir nitelikteki kontrolleri sağlamaktadır.

Muhasebe Bilgi Sisteminin işletmeye sağladığı yararlar kısaca; kaliteyi arttırmak, maliyetleri düşürmek, verimliliği arttırma, etkili karar verme, bilgi güvenliği, rekabet avantajı, daha az hata, güvenilirlik, daha çok iletişim, etkin yönetim, artan fırsatlar, azalan çalışan ihtiyacı, başarılı denetim ve bilgiyi paylaşmak olarak sıralanabilir.²⁶

5- SONUÇ

İşletme ve ülke ekonomilerinin finansal yönetiminde özellikle değerlendirme ve karar alma süreçlerinde finansal bilgi ihtiyacı son derecede önemlidir. Bu bilgi ihtiyacının istenildiği kalitede elde edilebilmesi için gerekli olan tüm veriler, uygun bir stratejik veri tabanında ve zamanında depolanarak saklanmaktadır.

İşletmenin faaliyeti sırasında gerçekleşen her eylem ve işlemin atlanmadan, eksiksiz bir şekilde, zamanında, olduğu gibi, ilgili ve yetkili çalışanlar tarafından işletme veri tabanına kayıt edilmelidir. Veriler, ileriki zamanlarda kullanma ihtiyacı hissedilen bilgiler için toplanmaktadır.

İstenilen bilgilere ulaşabilmek için verilerin; toplanması, tanımlanması, sınıflandırılması, işlenebilir hale getirilmesi, erişilebilmesi için saklanması ve iletilebilir gibi niteliksel özellikler taşımalıdır.

İşletme yönetiminin birçok amacı bulunmaktadır. Bu amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan bilgileri işletmenin veri tabanından temin ederek faaliyette bulunmaya çalışır. İşletmenin veri tabanında yer alan verilerin işlenerek kullanılmasıyla elde edilen bilgilerin birçok niteliğe sahip olması beklenmektedir. Kullanılan her bilginin taşıması gereken asgari niteliklerinin; ulaşılabilir, kapsamı belirlenmiş, doğrulanabilir, ilgili, güncel, anlaşılabilir ve ekonomik olması gerekmektedir.

Verilerden beslenmek suretiyle amaca uygun birçok bilgi kullanılabilir. Çeşitli amaçlarla elde edilen bu bilgilerin işletmenin ana amacına etkin ve verimli bir şekilde hizmet edebilmesi için birbirleriyle etkileşimli bir bütün halinde kullanılabilir olması ile sağlanabilir. Bu şekilde ulaşılan bilgi sistemi, her işletmede yürütülen faaliyet temelinde güvenilir verileri işleyerek tarafsız bilgilerin elde edilmesi, bilgilerden hareket edilerek işletme yönetiminin karar alması, alınan kararların uygulanmasında koordinasyonu ve nihai olarak işletme faaliyetlerinin bir bütünlük içerisinde kontrolünü sağlamaktadır.

Günümüzde stratejik veri tabanları, birbirleriyle ilişkilendirilmiş birçok bilgi sisteminin bir arada ve bütünlük bir şekilde çalışmasını sağlamaktadır. İşletmelerin yaşamları için bu stratejik önemdeki veri tabanları üzerinde çalışan ERP sistemleri önemli rol oynamaktadır. ERP sistemlerinin önemli bir bölümünü oluşturan finansal bilgi sistemi daha çatı bir sistemi ifade etmektedir. Bu bilgi sistemi, finansal ve maliyet muhasebesi, satışlar ve alacaklar, satın alma, borçlar, stok işlemleri, ücret ve işçilikler, maliyetleme ve maliyet kontrolü, gelir ve gider işlemleri, duran varlıklar, sorumluluk muhase-

²⁵ Marshall, Romney ve Paul John, Steinbart, Accounting Information Systems, 8th. Edition, PrenticeHall, New Jersey, 2000

²⁶ Zeyyat Sabuncuoğlu, İnsan Kaynakları Yönetimi, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000, s.190

besi, mali analiz ve bütçeleme alt sistemlerinden oluşmaktadır. İşletmelerin faaliyet alanları, faaliyet konuları ve farklı değişkenlere göre bu alt sistemler artmakta ya da azalmaktadır. Alt sistemlerin çeşitlenmesinde etkili olan faktör, işletmelerin ihtiyaçlarının boyutudur. Finansal bilgi sisteminin bir alt sistemi olan muhasebe bilgi sistemi, aynı zamanda yönetim bilgi sisteminin alt sistemlerinden birini oluşturmakla birlikte, genellikle, işletme içi eylemlerle yani işletmede oluşan mali iş ve işlemler ile ilgilidir.

İster çatı ister alt bilgi sistemi olsun kullanılan bilgi sistemlerinin başarısı, işletme yönetimine özellikle karar alma süreçlerinde ne kadar fayda sağladığı ile ölçülmektedir. Bu kapsamda işletme bünyesinde kalitenin artırılması, maliyetlerin kontrol edilebilmesi, verimliliğin artırılması, oluşturulan ve iletilen bilginin güvenliği, rekabet avantajı, güvenilirlik, daha etkili iletişim, etkin yönetim, artan fırsatlar, azalan çalışan ihtiyacı, başarılı denetim ve bilgiyi paylaşmak gibi birçok avantaj işletmeye kazandırılmaktadır.

Bilgi sistemleri, ham maddesi olan veriler ve yarı mamulü olan bilgiler ile birlikte işletmeye değer katmakla kalmamakta, kendi başına alınıp satılan bir değerler bütünü haline gelmektedirler. Öte yandan gerekli nitelikleri sağlamayan veri ve bilgilerden beslenen bilgi sistemlerin, kullanıldıkları işletmelere ağır faturalar ödettiğine de rastlanabilmektedir. Bu bağlamda elde edilen bilgilerin ve bu bilgileri kullanan bilgi sistemlerinin denetimi son derecede önemlidir.

KAYNAKÇA

- ACAR, D., TETİK, N. Tekdüzen Hesap Planına Uygun Genel Muhasebe, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Tuğra Ofset, Isparta, 2000
- BENSGHİR, T. K. Bilgi Teknolojileri Ve Örgütsel Değişim, Todaie Yayınları, Ankara 1996.
- ÇUKACI, Y. C. Ekonomik Değer Olarak Bilginin Muhasebe, İşletmeler ve Genel Ekonomi Açısından Değerlendirilmesi, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2005, s.11-19.
- ERSOY, M. Finansal Bilgilerin Yönetimi Sürecinde Muhasebe Bilgi Sistemi, Marmara Üniversitesi Bankacılık Sigortacılık Yüksekokulu Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt:3 Sayı:6, 2012
- GÖKÇEN, H. Yönetim Bilgi Sistemleri, Analiz ve Tasarım Perspektifi, Epi Yay., Ankara 2002.
- GUPTA, U.G, Management Information System: A Managerial Perspective, West Publishing Co., 1996,
- HICKS James O., Management Information Systems, West Publishing Company, Minneapolis, 1993
- KARAÇAY T. Bilgi Üreten İnsan, Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi, 10 Haziran 2000, <http://www.baskent.edu.tr/~tkaracay/agora/dusunce/bilgi.html>, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2006
- KARAGÜL, A. A. Bilgi Yönetimi, Kurumsal Kaynak Planlaması ve Muhasebe Bilgi Sistemi ilişkisi Çerçevesinde Muhasebe Eğitimi, XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 2005
- MURDICK, Robert G.; ROSS, Joel E., Informations Systemsfor Modern Management, EngewoodCliffs, N.J. PrenticeHallInc, 1971
- O'BRIEN, James A., Management Information Systems, Third Edition, Irwin McGraw-Hill, United States Of America, 1996
- ÖMÜRBEK, V. Kurumsal Kaynak Planlamasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü: Gıda Sektö-

- ründe Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, SüleymanDemirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Isparta, 2003
- PAMUKÇU, A. "Muhasebede Bilgisayar Destekli Denetim Düzeni", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2004
 - PARLAKKAYA, R., TEKİN, A. "Tümleşik Bilgi Sistemleri ve Muhasebe Bilgi Sistemi", I. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, 675-684, Kocaeli, 10-11 Mayıs, 2002
 - ROMNEY, Marshall, STEINBART, Paul John, Accounting Information Systems, 8th. Edition, PrenticeHall, New Jersey, 2000
 - SABUNCUOĞLU, Z. İnsan Kaynakları Yönetimi, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000
 - SARIHAN, H. İnceler, Teknoloji Yönetimi, Desnet Yayınları, İstanbul, 1998
 - SÜRMEİ, F. Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No:15, Eskişehir, 1996
 - ŞAHİN, M. Genel İşletme, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1268, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 794, Ünite 15, Eskişehir, s. 287-308, 2001
 - ÜLGEN, H. İşletme Yönetiminde Bilgisayarlar, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul, 1980, s.4.
 - YILMAZ, C. Bilgi İşlem ve Yönetim Bilgi Sistemi, Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F Yay. No:2, 1988